

UN PRETENZIOSO (MA MALIZIOSO) PASTICCIO

Proslov

Kontraverzno predstavljanje hrvatske književnosti u enciklopediji milanskoga nakladnika Garzantija s njezinim obezvrjeđivanjem i nasilnim cijepanjem na dva dijela nije, kao što je već običaj kada je riječ o inozemnim sličnim publikacijama, izazvalo nikakvu reakciju pozvanih stručnjaka s naše strane. Časna je iznimka polemički osvrt Mladena Machieda (»Ima li nas? 'Nema li nas'?«, »Forum«, 10-12, 2010). To je osvrt na četvrto izdanje *Enciklopedije književnosti* (1972., 1985., 1997., listopad 2007), »dotjerano i prošireno«. Mladen Machiedo već se kritički osvrnuo na izdanje iz 1985. u tekstu pisanom na talijanskom (»La Battana«) bez ikakva učinka, premda su objekcije dolazile od mjerodavna znalca književnosti s obiju strana Jadrana. Prof. Machiedo nema natuknicu u Garzantijevu sveznadara, što je, usput budi rečeno, *malum omen*, za iole upućenijeg čitatelja, uza sve to što je poznati i ugledni talijanist, pjesnik, esejist, prevoditelj, znanstvenik uvažavan u susjednoj zemlji, predavač na mnogim tamošnjim sveučilištima, štoviše, dvojezični pisac (osam knjiga na talijanskom jeziku). Nisu uvrštena ni dva njegova profesora s Filozofskog fakulteta, legende zagrebačke talijanistike, također dvojezična, također objavljivana u Italiji, Frano Čale (među ostalim, urednik i prevoditelj desetak hrvatskih izdanja talijanskih klasika) i Mate Zorić (pokraj inog, pisac monografije o hrvatskim romantičarima talijanskog izraza, pokretač i dugogodišnji urednik zbornika o književnim

odnosima između Italije i Hrvatske). Tko je u abecedariju izostavio ta tri zagrebačka talijanista, dezorijentiran je ne samo u kroatističkoj nego i talijanističkoj disciplini. Garzantijev priručnik, naime, vrlo je preuzetan i voluminozan (broji preko 1.700 sitnotiskanih stranica) i, kako se najavljuje na uvodnoj stranici, bilježi pisce, kritičare, teoretičare i povjesnike književnosti, literarne oblike i žanrove, nazivlje. U Dodatku su »obrisi svjetskih književnosti«; tu je i glosarij iz metrike, retorike i stilistike, sadržaji »slavnih djela« s popisom sajmova knjiga, ekraniziranih i dramatiziranih uspješnica. Ona mudra Ovidijeva dosjetka: *Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas* (»Iako nedostaju sile, pohvaliti je ipak volju, mar«), mogla bi se tek uvjetno primijeniti na ovu ediciju, u kojoj nema oznake tko je pisac pojedine natuknice ili članka, pa za njih ne postoji individualna odgovornost, već kolektivna (to znači nikakva), a zapovjednu bi odgovornost imala Madame Giulia Farina (*coordinamento e redazione*). Donose se imena savjetnika (*consulenti*) i suradnika (*collaboratori*) bez specifikacije učinjenog posla. Sve skupa *la squadra Garzantina* sastoji se od četrdesetak imenovanih osoba.

Kako je u toj enciklopediji prošla hrvatska književnost zanima nas, naravno, ponajprije. Kratko kazano: jako loše, da ne može gore. Citirat ću uvodne rečenice kolege Machieda: »Može li hrvatska književnost enciklopedijski postojati bez Zoranića, Zlatarića, Bunića Vučića, Kašića, Križanića, Frankopana, Palmotića, Vitezovića, Vide, Šopa, Ivaniševića, Ivšića, Gotovca, Slamniga... da navedem traljavo listu tek *nekih* pokojnika?« Nedostatci u abecedariju, samo su, nažalost, jedan dio obavljena posla, što je po mojem sudu posljedak promašenog izbora »savjetnika i suradnika«, među kojima nema, što je pomalo nevjerovatno, nijednog od najpozvanijih, kroatista i jugoslavista, s talijanskih sveučilišnih stolica, kojih nije mali broj. Poč-

nimo od juga prema Milanu: nema Francesca Saveria Perrilla (Sveučilište u Baru), nema najuglednijega talijanskog slavista Santea Graciotia (La Sapienza u Rimu), Predraga Matvejevića, dugogodišnjeg profesora istog sveučilišta; mimoidene su Luciana Borsetto i Sofia Zani sa slavnoga i drevnog Padovanskog sveučilišta, Fedora Ferluga Petro-
nio, najproduktivnija među kroatistima u Italiji iz Udina, Ljiljana Avirović sa Sveučilišta u Trstu, »nove« ali poticajne snage s drugih sveučilišta, Rosanna Morabito, Suzana Glavaš, Natka Badurina, Ruggero Cattaneo, Arianna Quarantotto... Stoga su glede hrvatske književnosti, da parafraziramo Ovidija, nedostajale i *vires* i *voluntas*, čini mi se u približno podjednakom postotku.

Letteratura croata e dalmata
(talvolta anche jugoslava!)

Nakon *Dizionaria* pisaca *Enciklopedija* donosi i kraće preglede (»profile«) njihovih književnosti, što je, načelno govoreći, jako dobro. Po naravi stvari auktori bi takvih tekstova trebali biti najmjerodavniji specijalisti za pojedina područja, nacionalne tradicije. Međutim, pisac sinteze za našu literaturu, imaginarni stručnjak (nepoznati počinitelj) obavio je svoju zadaću traljavo i nemarno. Sudeći po redcima, hrvatska književnost izrazito je marginalna, ima redaka približno kao islandska, albanska, danska, primjerice, triput manje od gruzijske. Ne podcjenjujem nijednu od njih, ali hrvatska ima duži kontinuitet, usklađenost s epohama, pokretima i pjesničkim školama, karakterističnim za zapadni europski krug. Povrh toga ona jedina među svima ima dvočlan naziv (»hrvatska i dalmatinska«), pa je nemoguće uglaviti što kojem oku u glavi pripada,

koliko koja ima prostora, jedina je i nejasnog nacionalnog identiteta. Pisac Pregleda ne haje, dakle, gleda svisoka, što je u najmanju ruku nekolegijalno, na hrvatske historiografe. Naime, od Kombolove *Poviesti hrvatske književnosti do narodnog preporoda* (1945) potpuno je okončano svrstavanje i razvrstavanje pismenog naslijeđa pod etiketama »dalmatinska«, »dalmatinsko-dubrovačka« (»dubrovačko-dalmatinska«) književnost, dakle po pokrajinskom ili krajevnom ishodištu pisaca. Iščeznulo je u monografskim sintezama hrvatskih historiografa, koje nisu rijetke. Navest ću za primjer Ive Frangeša, inače talijanista i kroatista, vrlo cijenjena u Italiji, čija je *Povijest hrvatske književnosti* (1987), po kojoj je auktor nazvan i »hrvatski de Sanctis«, tiskana i u njemačkom izdanju, proširena na preko 900 stranica. Rimski sveučilišni profesor Franjo Trogrančić u skladu s epohalnom Kombolovom *Poviesti* (tako ju je recenzirao André Vaillant u najpoznatijemu svjetskom slavističkom časopisu, »Revue des Études slaves«, 1-4, 1949), prikazujući uglavnom razdoblje kao i Kombol, svoju knjigu nazivlje *Storia della letteratura croata* (1953). Ako je Trogrančićev kompendij¹ izmaknuo njihovoj stručnoj pozornosti, to ne bi smjela *Storia della letteratura croata* Dubravka Jelčića (*Guépard Noir*, Milano 2005., p. 544) a cura di Ruggiero Cattaneo (Università Cattolica di Milano), s uzornom popratnom stručnom opremom i ugod-

¹ Ne znam zašto tekstopisci *Enciklopedije* nisu konzultirali meritorni *Dizionario letterario Bompiani* (*Storie letterarie di tutti i tempi e tutti i paesi*, Milano 1968). U njemu je predstavljena i *La letteratura di croata*, pp. 645-652 od srednjovjekovlja do suvremenikâ pisca pregleda uglednoga njemačkoga slavista Aloisa Schmausa, koji, jasno, ne odvađa »dubrovačku«, »dalmatinsku« ili tome slično od matične književnosti. Usput, Bompianiev leksikon ne ignorira katalonsku književnost, već joj, naprotiv, dodjeljuje petnaestak stranica, kao Garzantijeva na brzinu sklepana i tendenciozna tvorevina.

nom grafičkom. U toj je *Povijesti* hrvatska literatura periodizirana prema usvojenim europskim terminima za pojedina razdoblja. A kako drukčije?

Garzantijeva *Enciclopedia* ne poštuje spomenute kriterije, mijenja općenito periodizacijska pravila, što je voluntaristički hir (ne znam kako drugačije da to nazovem u akademskoj raspri). Naime, svi hrvatski književnici XV., XVI., XVII. stoljeća, djelomice i XVIII. za nju su *scrittori dalmati* ili *dalmato-ragusei*. Prvi je s atributom *scrittore croato* Andrija Kačić Miošić (inače, on se rodio i djelovao u srcu Dalmacije), slavan po epu *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, objavljenom u Mletcima prvi put 1756. U toj neznanstvenoj i protuslovnoj atribuciji nahodimo i na bizarne sintagme: Splitsanin Marko Marulić da je *dalmato-raguseo*, a Dubrovčanin Marin Držić samo *scrittore dalmata*, premda su rođeni i živjeli u administrativno odvojenim državama. Indikativno je da nijedna druga nacionalna književnost u *Enciklopediji* nije obilježena pridodatkom, s veznikom *i*. *La letteratura italiana* nema dometka *e siciliana, toscana, veneziana, lombarda, padaniana*, premda je literarna kultura naših susjeda izrazito povijesno policentrična, i težište joj se, od pjesničke »sicilijanske škole« preko Umbrije, Toskane, Emilije, Venecije do, u romantizmu, Milana, pomicalo prema sjeveru u sklopu tzv. nordizacije. Isti je fenomen znakovit za hrvatsku u rasponu od Dubrovnika do Zagreba. Po istoj analogiji ni francuska nema dometka »lyonska« književnost (u Lyonu je prije stasala renesansna poezija nego u Parizu); uz španjolsku ne stoji »andaluška« književnost (Sevilla i Cordoba su središta renesansno-barokne diferencijacije od Castille), uz portugalsku također »coimbrska«, premda je grad Coimbra bio portugalska »Atena« i »Cambridge« sve do početka prošlog stoljeća. Nijedna se mediteranska zemlja, pa tako ni Hrvatska, nije ravnomjerno kulturno razvijala, osobito u

književnom pogledu, središta su se tijekom povijesti mijenjala, što osobito vrijedi za Italiju, odakle potječe ova enciklopedija. Prema tome, držim proizvoljnošću uvoditi za hrvatsku književnost distinkciju prema mjesnom, područnom čimbeniku, što je u protuslovlju s temeljnim povijesnim i književnopovijesnim činjenicama. Svatko tko je i ovlažno obaviješten o Hrvatskoj znade da joj je njezin jug kolijevka srednjovjekovne državnosti, a da je na tim prostorima (Dubrovačka Republika, Dalmacija, Liburnija) i kolijevka njezine novovjekovne književnosti. I kako su se njezini davni kneževi i kraljevi titulirali *dux*, *rex Croatorum*, tako su joj se pisci iz humanističko-renesansno-baroknog razdoblja identificirali s hrvatskim »jazikom« (dugo vremena i istoznačnicom za narod, naciju), a i književnošću na materinskom im jeziku. U Italiji, nije na odmet podsjetiti, u isto vrijeme svoj su idiom literati nazivali *il volgare*, *toscane*, *florentino*, čak *il etrusco*. Navedimo po kojeg auktora, od juga prema sjeveru, koji su se deklarirali »Hrvatima i bašćincima« (Zoranić): Dubrovčani Mavro Vetranović, Nikola Nalješković, Dominko Zlatarić; otočani: Korčulanin Ivan Vidali, s Hvara među inima Hortenzije Bartučević i Marin Gazarović; iz splitskog kruga ranije od svih njih »hrvatski Dante« (autonominacija) Marko Marulić; iz zadarskoga Petar Zoranić, Brne Karnarutić, Josip Baraković, Šime Budinić; pa u baroku Vladislav Menčetić iz Dubrovnika, plemić talijanskog podrijetla Jerolim Kavanjin iz Splita i njegov sugrađanin Ivan Dražić; iz Makarske pak biskup Petar Kačić. Nijedan od njih nije zastupljen u *Enciklopediji* (izim Marulića, i to površno), premda stanoviti od njih europskih su dometa. Te neoborive činjenice znaju i historiografi dviju Hrvatskoj susjednih zemalja, pak ipak izravno ili neizravno poriču hrvatski znak njezinoj književnosti sve do XIX. stoljeća, krijući ga pod nazivljem

»dalmatinski«, »dubrovačko-dalmatinski«, a oni srpski² pod grotesknom destinacijom »primorska književnost« (a što je onda s uzmorskom, otočnom, pririječnom, gorskom, zagorskom, ravničarskom?). Dakle, hrvatska literatura iz njezinih apogejskih razdoblja bila bi *membra disiecta*, što je proturječno znanstvenim načelima, osobito najvažnijem dokazu pripadnosti, jeziku. Riječ je, očigledno, i o utjecaju izvanstručnih mjerila. O tomu fenomenu pišem već dvadesetak godina po hrvatskim časopisima i novinama, ali i u talijanskim periodicima (»La Battana«, Fiume, n. 119/1996; SSLM-Miscellanea, n. 3, Trieste, 1996). Najopširniji rad, La scuola croniana (»Forum«, 4-6/2005) tiskan je u Italiji kao knjiga s istoimenim naslovom, početkom 2006. (Hefti editore, Milano). Sudeći po Garzantijevoj *Enciklopediji*, sve je to bilo utaman, vjerojatno i nepoznato u znaku gesla: *Slavica, croatica non leguntur*. Mišljenje vrhunskoga suvremenog talijanskog pisca i filologa Claudia Magrisa moralo bi ih i te kako zanimati, koji u »tematu« o Dalmaciji, najtiražnijega talijanskog dnevnika, milanskoga »Corriere della Sera« (2. studenoga 2006) veli ovako: »Uistinu je, primjerice, nepojmljivo, kako je napisao (...) predstavnik velike talijanistike Sveučilišta u Zagrebu, rabi ti i podrazumijevati odrednicu *dubrovačko-dalmatinski* za petrarkističke kanconijere s nakanom poricanja im pripadnosti hrvatskoj kulturi« (preveo M. T.).

Korijen je, držim, spornih stavova talijanskih slavista za hrvatsku književnost prije preporoda (Risorgimenta) iz XIX. stoljeća u nazorima Artura Cronije, neospornog auktoriteta, padovanskoga sveučilišnog profesora (inače rođenog u Zadru 1896), koji je u prezentacijama i periodizacijama dopreporodne baštine proskribirao nazivak

² O tomu opširnije u prethodnom radu iz ove knjige, »Jovan Splavić 'ponovljen'«.

»hrvatski«, a tako su postupali njegovi studenti i sljedbenici na sveučilištima diljem Italije, izuzimajući djelomično »udinsku školu«. Ponajveći utjecaj imala je Cronijina *Storia della letteratura serbo-croata* (Milano 1956), koja je još u sveučilišnoj uporabi kao ispitni priručnik, premda navedena Jelčićeva *Storia della letteratura croata* obuhvaća pola stoljeća više hrvatske književnosti od Cronijine, među ostalim. Po koncepciji slična Garzantijevoj, *Hrvatska književna enciklopedija* Leksikografskog zavoda u Zagrebu, za Croniju odvaja pedeset i pet redaka (potpisnik M. Tomasović), milanska, o kojoj je zbor, nijedan, što mi se čini nedopustivim. Člankopisac se u njoj osvrće na sve čestice Cronijina opusa i zasluge mu, ali konstatira: »Hrvatsku književnost XVI. i XVII. stoljeća držao je talijanskom književnošću na *slavenskom* jeziku. U tu neznanstvenu komparatističku metodologiju tridesetih i četrdesetih godina XX. stoljeća unosi je i vidljive odjeke iredentizma«, a to zaključuje iz dokumenata monografije sveučilišne profesorice u Puli, Valnee Delbianco, *Talijanski kroatist Arturo Cronia* (Split, 2004). Primjerice, kad je otvorio dušu u uspomenskom tekstu »L' italianità della Dalmazia«: »Jedno je sigurno, postojano i neupitno, uvjerenje s kojim sam gledao na talijanstvo Dalmacije. To talijanstvo bila je moja religija« (prevela V. Delbianco, o. c, str. 85). Članak je, *nota bene*, pisan za režimsku političku propagandu, Istituto per gli Studi di Politica internazionale, Milano 1942., p. 3. Prof. Delbianco navodi u knjizi i druge slične Cronijine iskaze. Da ne bi bilo nesporazuma, hrvatski komparatisti ne poriču, dapače ističu da je hrvatska književnost u baroku i renesansi u poetičkim i žanrovskim konvencijama povezana s talijanskom, što je bio čimbenik njezine europeizacije i konstituiranja na nacionalnom (»pučkom«) jeziku. Ta pojava je, uostalom, karakteristična za zapadnoeuropski literarni krug

(proces tzv. »talijanizacije«), sukladno ondašnjim mime-
tičkim normama i konvencijama. Prividno je naša književ-
nost u XVI. i XVII. stoljeću u većem izvanjskom suodnosu
s gibanjima u Italiji negoli je to engleska, francuska, špa-
njolska, portugalska, zbog blizine i zbog toga što je nastajala
na prostorima koji su velikim dijelom bili pod upravom
Venecije. Međutim, spomenute Cronijine teze i teze
o »ropskoj imitaciji« na »slavenskom« jeziku ne samo da
nisu točne nego su i proizvoljne, bolje reći anakrone s knji-
ževnopovijesnog stajališta, jer je već potkraj XIX. stoljeća
slična stajališta inovativno korigirala komparatistička vi-
zura u promatranju međusobnih tzv. »utjecaja«.

Aporije u općem pregledu hrvatske književnosti

Taj pregled (»profil«) ima tragova Cronijinih ideja, ali
bitno zaostaje za njegovom obaviještenošću; pisac preska-
če hrvatsku srednjovjekovnu književnost, koja je dobro
proučena, čemu su pridonijeli i talijanski kroatisti, primje-
rice Arturo Cronia, Sante Graciotti, u novije vrijeme Fran-
cesco Saverio Perillo s knjigom *Le sacre rappresentazio-
ni croate*. U Pregledu srpske književnosti (bez dodatka »i
vojvođanske«), koji je inače stručniji i pouzdaniji (s dva-
desetak redaka više od hrvatskog), srednjovjekovna je li-
teratura zauzela četvrtinu prostora. *La letteratura dalma-
to-ragusea* nebulozno je podijeljena na tri perioda. Velik
je napredak, kaže isti, postignut u tim periodima zahva-
ljujući »utjecajima« antičke i talijanske književnosti, što
je točno, *mutatis mutandis*; nije točna potpuno nevjero-
jatna tvrdnja da je hrvatska epika XVI. stoljeća procvatila
»povezavši se sa susjednom srpskom literaturom«, što je
i *contradictio non plus ultra*, jerbo na prethodnoj strani-

ci (1411) *Enciklopedije* lijepo piše, da je srpska literatura nakon bitke na Kosovu (1389) »u zastoju«, zamrla, pa se kao prvi dođući književnik navodi Dositej Obradović s razmeđa XVIII. i XIX. stoljeća. U Pregledu više nego sumarno slijedi daljnji tijek hrvatske književnosti (imena su pisaca nerijetko napisana s pravopisnim grješcima). Njezin da je progres, međutim, zaustavljen s proglašenjem samostalnosti Hrvatske 1991., dakle posljednjih tridesetak godina. Zaključnih desetak redaka kao da nije pisao književnoslovac, nego priučeni politolog. Besmisleno je što se u tim redcima navodi samo pet imena, koja da su »u raspru s novom republikom, strepeći od gubitka federalnih vrijednosti i boreći se s nacionalističkim zastranjenjima«, a ne spominju se, valjda što se ne uklapaju u tu optiku, još uvijek djelatni suvremenici, primjerice, Ivan Aralica, Slobodan Novak, Viktor Žmegač, te Nedjeljko Fabrio, Goran Tribuson, Pavao Pavličić i drugi auktori, živo nazočni na književnoj sceni. U Pregledu se nadalje, apostrofira više imena, što bi značilo ključnih osobnosti u dijakroniji hrvatske književnosti, a nisu obrađeni u *Dizionariu*, kada je sinteza napisana na brzinu. U prikazima pjesničkih oblika, književnih rodova, vrsta i pokreta potpuno su izostavljeni naši auktori, premda su u nekim granama, objektivno, europski prepoznatljiviji. Bilo bi iluzorno naći ih u natuknici *dijalozi*, kada je iz nje isključen brevijar renesansnoga platonskog petrarkizma, *Dialoghi di amore* (nastali 1502., prvotisak u Rimu 1535., prijevod na španjolski 1538) Lava Hebrejca (Leone Ebreo), lisabonskog prognanog Židova (pravim imenom Juda ben Isaac Abravanel), koji se napokon skrasio u Italiji. Isto je to učinjeno s dijalozima na talijanskom s povoljnim odjekom u vodećoj renesansnoj kulturi, Miha Monaldia, Nikole Gučetića, Frane Petrića. Preoptimistično je bilo očekivati da će u natuknicu *la letteratura pastorale* ući barem podatak o Zonarićevim *Plani-*

nama, koje su prvi europski roman po modelu Sannazarove *Arcadie* (1501), a najveći je previd ignoriranje našeg »petrarkizma«. Ni slova o njemu, iako natukničar nabraja sve europske poezije s recepcijom *Kanconijera*, čak i njemačku, gdje je samo jedan pjesnik (Martin Opitz), i to u XVII. stoljeću, napisao desetak pjesama po uzoru na Petrarca. U hrvatskoj poeziji naprotiv zna se za tridesetak kanconijera iz XVI. stoljeća, štoviše, trojezičnih (većinom na hrvatskom, pa nekoliko na talijanskom, jedan čak na latinskom jeziku). Opravdanja nema: objavljeni su dvojezični zbornici radova s velikoga međunarodnog skupa petrarkista u Dubrovniku 1974. i međunarodnog simpozija Petrarca i petrarkizam u hrvatskoj književnosti (Split, 2004). Na dubrovačkom je skupu utvrđeno da je hrvatski petrarkizam najraniji u Europi izvan, dakako, Italije, na splitskom pak (10 sudionika s talijanskih sveučilišta), možda i najplodniji po kanconijerskom sastavu. U vrijeme ponajvećeg cvata petrarkizma hrvatski su petrarkisti talijanskog izraza (primjerice, Juraj Bizanti, 1539.; Ludovik Paskalić 1549.; Dinko Ranjina, 1563.; Sabo Bobaljević, 1589) objavili svoje *rime amorose*. Tri Paskalićeva soneta preveo je Thomas Lodge na engleski, pet Philippe Desportes na francuski. O spomenutim kanconijerima postoji dosta literature hrvatskih i talijanskih kolega, no za Garzan-tijeva natukničara vjerojatno je to nepoznanica.

Nema Šopa, ima Softe; ima Beretina, nema Šegedina;
ima Strozia, nema Fabria, itd.

Bilo je puno zvanih, a malo odabranih za *Dizionario* (leksikon) pisaca *Enciklopedije*, uz napomenu da su ionako malen broj uvrštenih ugrozili *auctores minores*. Evo

najčudnovatije supstitucije: u Pregledu se navodi Ivan Sof-ta, jedva poznat i stručnjacima, a ne navodi iz istog nara-štaja Nikola Šop, možda najveći hrvatski pjesnik iz proš-log stoljeća po svemirskim i metafizičkim imaginacijama, kao takav u Italiji kritički valoriziran, čemu je pridonijela prijevodna prezentacija Mladena Machieda, pa Dubrav-ka Puška (više knjiga prepjeva), monografija Fedore Fer-luga-Petronio. Nikole Šopa nema ni u Pregledu ni u *Dizi-onariu*, kao ni Petra Šegedina, znamenitog romanopisca, čije je »mjesto« u Pregledu zauzeo Mate Beretin, proza-ik skromnih dometa socrealističke orijentacije. U istom je kontekstu naveden Tito Strozzi, čije se dramaturške i tea-trološke sposobnosti ne mogu ni izdaleka mjeriti s onim Marijana Matkovića, koji nije ni spomenut, kao ni niz drugih prošlostoljetnih hrvatskih dramatičara (Ivo Brešan, Slobodan Šnajder, Miro Gavran), čiji *curriculum artis* još nije završen, a djela im se izvode po inozemnim pozornica-ma. Markiz Strozzi, predmnijevam, apostrofiran je po-radi talijanskoga slavnog prezimena (njemu je pak uz hr-vatski drugi materinski jezik njemački); Nedjeljku Fabriju (kojemu je dragi jezik talijanski) nije pomoglo takvo pre-zime. Nema ga nigdje u Garzantijevu »lucidaru« unatoč tome što prevodi talijanske moderne pisce, o njima piše eseje, što je ugledan romanopisac, dramatičar, posvećen u svojim djelima sudbinama i suživotu Hrvata i Talijana tijekom povijesti na riječkom području. Mogli bismo na-voditi još puno takvih nelogičnosti. Prekidajući niz, valja naglasiti da se ne podrazumijeva kako su oni, što su ušli u *Enciklopediju*, decentno obrađeni. Naprotiv, za neke bi bilo bolje da nisu uvršteni, jer su informacije o njima za-pravo dezinformacije.